

Sammanfattning

I rapporten redovisas regionala variationer i alkoholanskaffningen i Sverige under perioden 2001–2016 uppdelat på olika anskaffningssätt. Analyserna baseras på data från Monitormätningarna vars syfte är att summera den registrerade delen av alkoholanskaffningen med den oregistrerade delen för att få en bild av den totala anskaffningen i landet.

Den registrerade delen utgörs av alkohol som säljs inom landet och benämns som registrerad försäljning i rapporten. Den oregistrerade delen består av alkohol som förs in i landet i samband med resor, hemtillverkning, köp av smugglad alkohol och köp via internet. Den oregistrerade delen kartläggs med hjälp av en löpande frågeundersökning som omfattar drygt 18 000 personer per år.

I Monitormätningarna mäts alkoholkonsumtionen på anskaffningsplanet (köp, införsel och hemtillverkning) och inte på konsumtionsplanet. Över en längre tidsperiod är konsumtionen i princip densamma som anskaffningen på nationell nivå. Detta stämmer dock inte i alla län. I vissa turistlän, och i län med norsk gränshandel, står besökarna för en del av den registrerade försäljningen, vilket inte ger en rättvisande bild av konsumtionen bland dessa läns invånare. På samma sätt kan vissa län ha ett turismunderskott, vilket leder till en lägre uppmätt anskaffning än den faktiska konsumtionen bland invånarna. I den här rapporten används därför begreppet anskaffning, som dels utgörs av de bofastas konsumtion i länet, dels av eventuella restaurang- och systembolagsköp gjorda av personer bosatta utanför länet.

En annan faktor som med all säkerhet påverkar skillnaderna mellan länen är andelen invånare som är födda utomlands, eller som har båda föräldrarna som är det. Enligt data från Monitormätningarna är konsumtionen betydligt lägre i denna grupp, vilket troligen påverkar anskaffningen i till exempel Stockholm och Skåne där andelen med denna utländska bakgrund är hög.

De uppgivna mängderna alkohol i rapporten är genomgående angivna i liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre. Nedan sammanfattas de viktigaste resultaten.

Total alkoholanskaffning

- Den totala anskaffningen var i genomsnitt 9,3 liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre i landet under femårsperioden 2012–2016. Den var störst i Jämtland, med 13,0 liter följt av Värmland (11,7 liter) och Gotland (11,1). Därefter följer Västra Götaland (10,1), Stockholm (9,9) och Halland (9,8).
- Anskaffningen var lägst i Jönköpings län med 7,3 liter följt av Kronoberg (7,4) och Örebro (7,8).
- Utvecklingen av den totala anskaffningen i de sju större regioner som studeras i rapporten visar på en minskning överlag mellan åren 2001 och 2016. Det enda undantaget var Norrland där den totala anskaffningen ökade.
- Minskningen av totala anskaffningen var som störst i de södra delarna av landet.

Registrerad alkoholförsäljning

- Den registrerade försäljningen var i genomsnitt 7,2 liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre i landet under femårsperioden 2012–2016. Den var störst i Jämtland med 12,0 liter följt av Gotland (10,3) och Värmland (10,0). Försäljningen var lägst i Jönköpings län (5,0) följt av Kronoberg (5,2) och Skåne (5,3).
- Den registrerade försäljningen har ökat i samtliga Monitorregioner utom i Stockholm under perioden. I norrlandsregionen ökade försäljningen mest.
- Systembolagets försäljning var under andra hälften av perioden störst i Norrlands-länen och kontinuerligt lägst i de fyra sydligaste länen.
- Restaurangförsäljningen var störst i Gotland, Stockholm, Jämtland och Västra Götaland samt minst i Blekinge, Kronoberg och Gävleborg. Den var relativt stabil i de sju större regionerna under perioden, men genomgående betydligt högre i Stockholmsregionen jämfört med övriga regioner.
- Folkölsförsäljningen har minskat i så gott som samtliga län under perioden.

Oregistrerad alkoholanskaffning

- Till skillnad från den registrerade försäljningen konsumeras de oregistrerade delarna fullt ut av de personer som bor i respektive län. Den oregistrerade delen av anskaffningen var under femårsperioden 2012–2016 störst i de sydliga länen Halland (3,5 liter) Skåne (2,9) och Blekinge (2,8) följt av Östergötland (2,6), Västra Götaland (2,6) och Kalmar (2,6). Minst oregistrerad anskaffning hade man i norrlands-länen samt på Gotland och i Dalarna. Bland dessa län hade Västerbotten och Gotland de lägsta nivåerna med 0,8 liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre.
- Resandeförseln har varit som störst i de fyra sydligaste länen och lägst i Norrland under hela perioden. Den ökade under början av 2000-talet för att därefter minska i alla regioner.
- Köp av smugglad alkohol var mest omfattande i Östergötland följt av Halland, Jönköping och i Kalmar. Dessa köp ökade kraftigt i samtliga sju Monitorregioner i början av perioden för att därefter minska. Under hela perioden har de varit lägst i Stockholmsregionen och i Norrland.
- Hemtillverkning och köp på internet utgör tillsammans 3 procent av den totala alkoholanskaffningen i landet. Hemtillverkningen har minskat, men har varit större i Norrland jämfört med Götaland och Svealand under större delen av den studerade perioden. Köp på internet är jämt fördelat över landet och har ökat i alla tre landsdelar.